

Adrian Năstase

*Un simbol al spiritului Genevei**

Nu este nimic întâmplător în faptul că aici, la Geneva, care a fost cândva cel mai important centru al vieții internaționale, ne aflăm astăzi pentru a-l omagia pe Nicolae Titulescu, ilustrul nostru compatriot, un mare român, un mare european, un autentic contemporan.

S-a născut în urmă cu 120 de ani, sub aura dobândirii independenței de stat a României.

A fost unul dintre semnele dumnezeiești care a orânduit devenirea, aspirația, truda, jertfa.

Educat și ridicat la școala autenticei democrații occidentale, a pășit și a rămas cu onestitate și demnitate în slujba României, pe care a dorit-o întregă și eternă, făcând tot ceea ce a putut face – acasă și în marile capitale ale lumii, urmând testamentul de credință al înaintașilor și alăturându-se eforturilor generoase ale marilor săi conaționali.

A fost un luptător pentru unitatea națională, pe toate fronturile democrației europene, putând fi considerat, pe bună dreptate, unul dintre făuritorii României Mari.

Nimeni – cel puțin noi românii – nu va uita unul dintre cele mai vibrante și înălțătoare discursuri pe care oratorul și patriotul Nicolae Titulescu le-a rostit în mai 1915 – *Inima României* – atunci când a pledat patetic și convingător pentru intrarea României de partea Aliaților, aliniere fraternă, de idee și interes, care ne-a adus victoria: Tratatul de pace de la Versailles, ca și celelalte din sistem, de la Trianon. Sevres, Neuilly-sur-Seine, consacrand votul popular majoritar al unirii pentru eternitate a tuturor provinciilor românești, al intrării noului stat, cu drepturi depline, în comunitatea internațională, înscriindu-se printre membrii fondatori ai Societății Națiunilor, deschizătoare de noi orizonturi în viața internațională, cadrul și tribuna de afirmare, cu precădere, a statelor mici și mijlocii, nou-create, România, aflându-se timp de 20 de ani în lupta pentru supraviețuirea ideilor de justiție și cooperare internațională, de conlucrare și progres.

Sunteți în Sala Pașilor Pierduți pentru a-l saluta pe Nicolae Titulescu, pentru a vă întâlni cu cel ce v-a fost și vă va rămâne pentru totdeauna contemporan, cu unul dintre cei mai străluciți slujitori și reprezentanți ai

---

* Alocuțiune rostită de Adrian Năstase, prim-ministru al României, președinte al Fundației Europene Titulescu, la inaugurarea Expoziției documentare „Un om pentru o idee. 120 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu”, la Palatul Națiunilor, Geneva, 15 aprilie 2002, publicată în Adrian Năstase, *Titulescu, contemporanul nostru/Titulescu, notre contemporain*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, 2002, pp. 226–230; în Adrian Năstase, George G. Potra, *Titulescu – Ziditor de mari idealuri*, Fundația Europeană Titulescu, București, 2007, pp. 324–329.

Societății Națiunilor, un om a cărui amprentă s-a pus pe două decenii de existență a organizației, două decenii de luptă în tranșeele păcii, la capătul cărora a fost înfrânt, dar nu învins.

Aveți o adevărată istorie în imagini, cea mai amplă pe care am consacrat-o până acum predecesorului nostru, dar care nu va fi suficient de cuprinzătoare pentru a acoperi un univers de idei și acțiune, care, în ciuda existenței, cel puțin la noi, a altor iluștri oameni politici și diplomați români, nu are egal.

Și apoi vă veți întreba, la fel ca și mine, și oricine își poate pune această întrebare, în ce măsură imaginile, fotografiile, facsimilele, portretele, imaginile de grup, participările la tratative, bi- și multilaterale, la tribune academice și conferințe internaționale, surprind și fixează gândul intim, trăirea, tensiunea, încrederea și temerea, bucuria succesului și amărăciunea nereușitei.

Nu sunt simple întrebări retorice, ci doar o invitație de a percepe această expoziție ca o necesară și fericită complementaritate a operei scrise a lui Nicolae Titulescu – pe care Fundația Europeană Titulescu și-a propus și urmărește să o restituie în integralitatea sa – și a exegezelor tot mai numeroase, elaborate și editate în străinătate în ultimele câteva decenii.

Expoziția pe care o inaugurăm astăzi la Geneva – și care urmează altora similare, chiar dacă nu de asemenea dimensiuni, în state europene și extraeuropene, la sediul misiunilor noastre diplomatice, la centre de cultură și instituții de vocație internațională – este efortul conjugat al Ministerului Afacerilor Externe al României, al Bibliotecii Academiei Române și al Bibliotecii Naționale a României, al Arhivelor Naționale, care și-au pus la dispoziție cu generozitate fondurile documentare pentru realizarea acestei necesare reconstituiri de imagine pe care o sperăm pe deplin convingătoare.

Gratitudinea noastră se îndreaptă deopotrivă, cu afecțiune, spre Oficiul Națiunilor Unite pentru Europa, domnul director general Serghei Ordjonikidze, colaboratorii Domniei Sale, înainte de toate domnul Pierre Pelou, directorul Bibliotecii – și nu amintesc pe niciunul dintre cei care i-au dat și ne-au dat concursul pentru a nu omite pe nedrept pe vreunul dintre ei – care au fost alături de colaboratorii mei, aflați aici la Geneva sau veniți de la București – pentru profesionalismul lor desăvârșit, disponibilitatea exemplară, solidaritatea intelectuală totală.

Asociez sentimentele mele de considerație devotaților titulescieni de la Direcția Arhivelor Diplomatice a Ministerului Afacerilor Externe care ne dau încă data măsura profesionalismului și devoțiunii pe care am avut bucuria să o întâlnesc încă de la începutul mandatului meu de ministru al Afacerilor Externe și președinte al Fundației Europene Titulescu.

Un cuvânt în plus aș adăuga pentru domnul George G. Potra, un cunoscut intelectual român, aflat aici alături de mine, care adaugă volumelor

consacrate lui Nicolae Titulescu un dar de câteva sute de imagini, fotografii și facsimile aflate în colecția personală și oferite spre expunere astăzi aici la Geneva, ca și în alte orașe.

Am fost în urmă doar cu o oră pe peluza din fața Societății Națiunilor pentru a mângâia cu privirea figura Gânditorului, după ce doar cu câteva zeci de minute înainte fixasem o placă comemorativa la Hotel des Bergues, laboratorul de toamnă de fiecare an al lui Nicolae Titulescu și al echipei sale, sosită an de an la Geneva cu speranță, cu încredere, cu energie, cu inteligență și devotament.

Am urcat împreună câteva din scările fără sfârșit ale aspirației perpetue spre mai bine pentru a vă invita într-un itinerariu în care, când vă veți regăsi sau nu, veți identifica oricum pe al unuia pe care nu trebuie – atâta timp cât această instituție va exista – să-l uităm.

Îmi este imposibil să parcurg în fața dumneavoastră întregul catalog al acestei expoziții. Faceți alături de mine pașii pentru a redescoperi un genial orfan care din prima clasă de școală, până când a urcat toate treptele universitare, a fost întotdeauna primul, primul la Craiova, dar și primul la Paris.

Îi veți regăsi profesor universitar la Iași și București când mai avea să treacă timp până va împlini 30 de ani. Și apoi, membru al Comitetului Național al Unității Române, acolo, la Paris, de unde strălucite minți au iradiat spre toate camerele de rezonanță ale Europei și dincolo de Ocean, într-un efort de biruință.

Inteligență fulgurantă, perspectivă clarvăzătoare, curaj politic – de două ori ministru de Finanțe – ale cărui demersuri chiar dacă nu au avut admirația contemporanilor, au reținut interesul posterității.

Și iată-l la Saint James, pentru a fi conlocutor al *establishmentului* politic și economico-financiar britanic, în care „Lordul” din Balcani avea să primească consacrarea celui mai înalt ordin al Imperiului Britanic, conferit aproape ca o excepție.

Primul ministeriat al lui Nicolae Titulescu la Palatul Sturdza – o bijuterie care a făcut până la mijlocul anilor '30 mândria Bucureștilor – avea să fie întrerupt spre satisfacția noastră a tuturor prin numirea în două rânduri ca președinte al Adunării Societății Națiunilor, urcând la Tribuna Palatului Wilson, aflat în proximitate, intrat deja în istorie.

Cei ce au trecut Stixul n-au făcut-o fără a lăsa amintirea întâlnirii cu Nicolae Titulescu. Fie că au fost prim-miniștri, miniștri de Externe, diplomați de rang înalt, ziariști de marcă, nu puțini dintre ei ne-au încredințat amintiri, notații și reflecții despre filosoful idealist și diplomatul *real-politikului*, ce nu reconstituie doar o biografie, ci oferă un moment de meditație asupra istoriei de la mijlocul secolului trecut.

În zona noastră, a Europei Centrale și de Sud-Est, Nicolae Titulescu

avea să devină în anii '30, ca ministru de Externe a doua oară, președintele Micii Înțelegeri și al Înțelegerii Balcanice, organisme de securitate, construite și constituite ca bastioane pentru a stăvili prăpădul îngropării Dreptului sub loviturile Forței.

Sigiliul său se găsește înscris sub culoarea sângelui pe tratatele fondatoare ale acestor organizații regionale de securitate colectivă, pe alte acorduri și tratate bilaterale, dorite și voite ca sârma ghimpată a inteligenței, justiției și umanității împotriva războiului.

Nu pentru că ar fi oțios mă opresc la evocarea acestor doar câteva momente ale operei sale politico-diplomatice, care-l consacără drept gânditor și creator, om politic și diplomat.

În fiecare rând al documentelor la care a subscris, al înscrisurilor și conferințelor sale, veți identifica «un om pentru o idee», omul secolului ce avea să vină, un precursor al Europei de astăzi, pe care a dorit-o rupând pentru totdeauna cu fractura între zone, ideologii, adversități, egoisme, interese partizane, pe care a dorit-o unită, beneficiind de „spiritualizarea frontierelor“, în care omul să poată vorbi omului de pretutindeni, în care să se regăsească fiecare aproape de fiecare, într-o uniune – concepută într-o viziune globală – în care valorile intelectuale și morale să fructifice într-un destin al prosperității, al progresului, al unei noi umanități.

A trăit dezastrul declanșării celei de-a doua conflagrații mondiale și a murit departe de țară.

Expoziția pe care vă invit să o urmărim împreună aduce mărturii, până astăzi necunoscute, ale ecourilor internaționale ale demiterii sale ignobile în 1936 și ale trecerii sub anonim, ale morții sale nedrepte și premature în 1941.

Veți constata fără efort că, dincolo de toate vicisitudinile, cei ce l-au iubit pe Titulescu, cei ce i-au respectat Testamentul – „doresc să fiu îngropat acasă, în inima României“ – cei ce au simțit nevoia de a-l avea printre ei ca suport de inima și de gând românesc, nu au încetat timp de cinci decenii să încerce totul pentru a-i reda liniștea în brazda țării.

A fost să fie în 1992, acum exact un deceniu – în condițiile noului destin românesc de după decembrie 1989 – să putem împlini acest legat sfânt, când, cu solidaritatea și concursul tuturor forțelor politice majore din România, am reușit, în mod legal, să-l aducem pe Nicolae Titulescu Acasă, așa cum aveam să o facem câțiva ani mai târziu, cu soția sa, Catherine Titulescu.

Am resimțit și resimțim mereu nevoia, la București, de a reveni la Nicolae Titulescu, un creator de drept internațional, un filosof al păcii, un om politic și un diplomat care reverberează dincolo de secol, dându-ne suport și perspectivă, simțindu-l aproape prin măreția gândului, inteligența acțională, generozitatea demersului, umanismul viziunii de nou început.

Zecile de volume ce i-au fost dedicate, sutele de studii și miile de

articole apărute la noi și aiurea, semnalate sumar prin imagini pe panourile acestei atât de mari și totuși atât de necuprinzătoare expoziții, sub semnături care s-au onorat și care onorează, marchează un excurs care va continua fără îndoială, inclusiv de aici, de la Geneva, noi traiectorii intelectuale din nevoia de a pătrunde mai adânc Adevărul.

Statuia lui Titulescu patronează astăzi Ministerul Afacerilor Externe al României, ca o efigie, ca un atașament, ca un legat pe care ni l-am asumat cu mândria și umilința de a-i fi continuatori în împlinirea destinului pe care l-am gândit, l-am vrut și îl sperăm European.

Vă mulțumesc pentru atenția și generozitatea cu care m-ați urmărit, pentru interesul pe care îl veți asocia parcursului invers a unei biografii exemplare, însoțindu-vă propriul gând cu acela al precursorului și contemporanului nostru.

Declar deschisă expoziția „*Un om pentru o idee*“. *120 de ani de la nașterea lui Nicolae Titulescu.*